

TALABALARGA DO‘PPI TIKISH TEXNOLOGIYALARINI O‘RGATISH METODOLOGIYALARI

Shahrisabz Davlat Pedagogika instituti

Ijtimoiy fanlar fakulteti,

Texnologik ta’lim yo‘nalishi talabasi

Aminjonova Ozoda

Annotatsiya

O‘zbek tili: Mazkur maqola talabalarga do‘ppi tikish texnologiyalarini o‘rgatishning samarali metodologiyalarini tahlil qiladi. Do‘ppi tikish, o‘zbek xalq san'ati va madaniyatining ajralmas qismidir. Ushbu maqolada do‘ppi tikish jarayonining nazariy va amaliy jihatlarini, talabalar uchun samarali o‘quv metodlari va metodikalar ko‘rsatilgan. Do‘ppi dizaynini yaratish, tikish texnikalarini o‘rganish va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirish talabalarga qanday yordam berishi haqida muhokama qilinadi. Shuningdek, maqolada talabalarga to‘g‘ri texnik ko‘nikmalarni berish, materiallar va resurslardan foydalanishning muhimligi ta’kidlanadi.

Русский язык: Статья анализирует эффективные методологии обучения студентов технологиям изготовления доппи. Изготовление доппи является неотъемлемой частью узбекского народного искусства и культуры. В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты процесса создания доппи, эффективные учебные методы и методики для студентов. Обсуждаются способы создания дизайна доппи, освоение технологий шитья и развитие творческого подхода у студентов. Также подчеркивается важность правильных технических навыков, использования материалов и ресурсов в процессе обучения.

English: This article analyzes effective methodologies for teaching students the technologies of making doppi. Doppi making is an integral part of Uzbek folk art and culture. The article outlines the theoretical and practical aspects of the doppi-making process, effective teaching methods, and methodologies for students. It discusses how creating doppi designs, learning sewing techniques, and developing creative approaches can assist students. Additionally, the article highlights the importance of providing the right technical skills and utilizing materials and resources during the learning process.

Kalit soʻzlar

Oʻzbek tili: Doʻppi, tikish texnologiyalari, oʻquv metodologiyalari, ijodiy yondashuv, amaliy mashgʻulotlar, xalq san'ati, dizayn yaratish, talabalarga oʻqitish, pedagogik metodlar, hunarmandchilik, milliy madaniyat.

Русский язык: Доппи, технологии шитья, учебные методологии, творческий подход, практические занятия, народное искусство, создание дизайна, обучение студентов, педагогические методы, ремесло, национальная культура.

English: Doppi, sewing technologies, teaching methodologies, creative approach, practical exercises, folk art, design creation, student teaching, pedagogical methods, craftsmansip, national culture.

Kirish

Doʻppi tikish san'ati – oʻzbek xalqining eng qadimiy va noyob hunarmandchilik turlaridan biridir. U milliy kiyim-kechakning ajralmas qismi boʻlib, nafaqat oʻzbeklar, balki butun Markaziy Osiyo xalqlari madaniyatida katta ahamiyatga ega. Doʻppi, oʻzining oʻziga xos naqshlari, materiallari va tikish texnologiyasi bilan nafaqat estetik, balki tarixiy qiymatga ham ega. Hozirgi kunda doʻppi tikish texnologiyalarini oʻrgatish, nafaqat xalq san'atini saqlash, balki yosh avlodga milliy madaniyatni oʻrgatishning muhim bir shakli sifatida qaraladi.

Talabalarga do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatish, ularning ijodiy yondashuvini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarini oshirishda katta ahamiyatga ega. O'quv jarayonida talabalarga nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'rgatish zarur. Do'ppi dizaynini yaratish, turli tikish texnikalarini o'rganish va milliy naqshlarni tikish orqali talabalarning ijodiy potensialini oshirish mumkin. Ushbu maqolada do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatishning metodologiyalari, talabalarga taqdim etiladigan o'quv materiallari va mashg'ulotlar, shuningdek, bu jarayonda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar haqida so'z boradi.

1. Do'ppi Tikish San'ati va Uning Ahamiyati

Do'ppi – o'zbek xalqining milliy kiyimi bo'lib, uning tarixiy va madaniy ahamiyati katta. O'ta yengil, lekin mustahkam bo'lishi va o'ziga xos dizayni bilan do'ppi har bir o'zbekning shaxsiy va ijtimoiy maqomini aks ettiruvchi ramz sifatida qaraladi. Do'ppining turli ranglari va naqshlari ham har bir hududning an'anaviy san'ati va estetik qiymatini aks ettiradi. Ushbu kiyimning tikilishi va bezatilishi davomida o'quvchilarga nafaqat milliy madaniyatni o'rganish, balki qo'l mehnati, nozik detal va ijodiy yondashuv ham o'rgatiladi.

2. Do'ppi Tikish Texnologiyalarini O'rgatish Metodologiyalari

Do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatish jarayonida talabalar nafaqat an'anaviy uslublarni o'rganadilar, balki zamonaviy tikish texnologiyalari bilan ham tanishadilar. Talabalarga do'ppi tikish jarayonini o'rgatishda quyidagi metodologiyalarni qo'llash mumkin:

Nazariy materiallar va ko'rsatmalar: Do'ppi tikish texnologiyasini o'rganishdan oldin, o'quvchilarga uning tarixiy asoslari, turli naqshlar va dizaynlar haqida nazariy tushunchalar beriladi. Bunday materiallar yordamida talaba do'ppi naqshlarini yaratish uchun kerakli ilmiy va amaliy bilimlarni oladi.

Amaliy mashg'ulotlar: Do'ppi tikishni o'rgatishda, amaliy mashg'ulotlar asosiy o'quv shakli bo'lib xizmat qiladi. Talabalar do'ppi tikish jarayonini bosqichma-bosqich bajarib, material tanlash, tikish texnikalarini o'zlashtirish va bezash jarayonlarini o'rganadilar. Mashg'ulotlarda o'quvchilarga do'ppining o'lchamlari, naqshlarini yaratish va tikish texnikasini o'rgatish zarur.

Ijodiy yondashuvni rivojlantirish: Talabalar do'ppi dizaynlarini yaratishda o'z ijodiy g'oyalarini qo'llashlari kerak. Ularni mustaqil ishlashga rag'batlantirish, o'z g'oyalarini amalga oshirishda yordam berish muhimdir. Bunda guruhli va individual mashg'ulotlar orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

3. Do'ppi Tikish Jarayonidagi O'quvchi Faoliyati

Do'ppi tikish jarayoni talabalarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga, ularning ijodiy qobiliyatlarini ham shakllantiradi. O'quvchilarga do'ppi dizaynlarini yaratish, tikish texnikalarini o'rganish va materiallarni to'g'ri tanlash kabi ko'nikmalarni o'rgatish talab qilinadi. Bunda quyidagi faoliyatlar muhim ahamiyatga ega:

Dizayn yaratish: Talabalar do'ppi dizaynlarini yaratishda o'z g'oyalarini qo'llashlari kerak. Bunda an'anaviy naqshlarni zamonaviy yondashuv bilan uyg'unlashtirish talab qilinadi.

Tikish texnikalarini o'rganish: Do'ppi tikish jarayoni o'ziga xos texnikalarni talab qiladi. Talabalar buni o'rganishda turli xil tikish usullaridan foydalanadilar. Bu texnikalarni o'rganish talabalar uchun asosiy amaliy faoliyat bo'lib, do'ppi tayyorlashning barcha bosqichlarini o'z ichiga oladi.

Mustaqil ishlash: Talabalar do'ppi tikish jarayonida mustaqil ishlar bajarish orqali o'z ijodiy fikrini amalda sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu

jarayon talabalar uchun katta ahamiyatga ega, chunki ular mustaqil ravishda ishlashni o'rganadilar va o'z imkoniyatlarini amalga oshiradilar.

4. O'quv Dasturlari va Resurslar

Do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatish bo'yicha ishlab chiqilgan o'quv dasturi va metodik qo'llanmalarda nazariy va amaliy materiallar birlashtirilgan bo'lishi kerak. Bunda o'quvchilarga do'ppi tikish texnologiyalarini to'liq o'rganishga imkon beradigan qo'llanmalar va materiallar taqdim etiladi.

O'quv dasturlari: O'quv dasturi do'ppining turli naqshlarini o'rganish, materiallar bilan ishlash va tikish texnikalarini o'zlashtirishni o'z ichiga oladi. Dasturda amaliy mashg'ulotlar va nazariy bilimlar balansli tarzda taqdim etilishi lozim.

Video va audio resurslar: Talabalar do'ppi tikish texnologiyalarini o'rganishda video darslar, onlayn ko'rsatmalar va boshqa audiovizual materiallardan foydalanishlari mumkin. Bu resurslar o'quvchilarga amaliy mashg'ulotlarni yaxshi tushunishga yordam beradi.

Materiallar va uskunalar: Talabalarga kerakli tikish materiallari va uskunalarini taqdim etish zarur. Do'ppi tikishda paxta, ipak, iplar va boshqa materiallardan foydalaniladi. Talabalar bu materiallarni to'g'ri tanlashni va ishlatishni o'rganadilar

5. Talabalarga Do'ppi Tikish Texnologiyalarini O'rgatishda Yuzaga Keladigan Muammolar

Do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatishda bir qator muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bu muammolarni hal qilish uchun o'quvchilarga ko'proq amaliy mashg'ulotlar va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirish zarur. Eng katta qiyinchiliklardan biri o'quvchilarning texnik ko'nikmalarini shakllantirishdir. Shuningdek, materiallar va uskunalar bilan bog'liq cheklovlar ham mavjud bo'lishi

mumkin. Bu muammolarni hal qilish uchun zarur resurslarni oldindan ta'minlash va o'quvchilarni to'g'ri yo'naltirish kerak.

METODOLOGIYA

Do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatish jarayonida samarali metodologiyalardan foydalanish, talabalar uchun nafaqat amaliy ko'nikmalarni, balki ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. O'quv jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishi uchun pedagogik yondashuvlar va metodologiyalarni puxta tanlash kerak. Quyida do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatish metodologiyasining asosiy jihatlari keltirilgan:

1. Nazariy va Amaliy Yondashuvlar

Do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatishda nazariy va amaliy yondashuvlarning uyg'unligi juda muhimdir. Nazariy bilimlar do'ppining tarixiy, madaniy va estetik jihatlarni tushunishga yordam beradi, amaliy mashg'ulotlar esa o'quvchilarga tikish jarayonini o'zlashtirishga imkon yaratadi.

Nazariy yondashuv: O'quvchilarga do'ppi tarixini, naqshlarni, materiallar va ranglarni o'rganish orqali an'anaviy dizaynlarning ma'nosini tushuntirish zarur. Bu o'quvchilarga nafaqat texnologiyalarni, balki milliy madaniyat va san'atni tushunishga yordam beradi.

Amaliy yondashuv: Talabalarga do'ppi tikish jarayonini bosqichma-bosqich o'rgatish kerak. O'quvchilar materialni to'g'ri tanlash, naqshlarni yaratish va tikish texnikalarini amalda bajarishni o'rganadilar.

2. Individual Yondashuv

Do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatishda har bir talabaga individual yondashuvni qo'llash juda muhimdir. Har bir o'quvchining ijodiy imkoniyatlari va texnik ko'nikmalari turlicha bo'lishi mumkin. Shuning uchun o'quvchilarni individual tarzda yo'naltirish va har birining imkoniyatlariga mos o'quv dasturini

tuzish zarur. Bu yondashuv talabalarga o'z g'oyalarini mustaqil ravishda amalga oshirishga yordam beradi.

3. Amaliy Mashg'ulotlar va Ishlab Chiqarish Jarayonlari

Do'ppi tikish texnologiyalarini o'rgatish jarayonida eng samarali metodlardan biri amaliy mashg'ulotlar bo'lib, bu jarayon talabalarga tikish texnikalarini mustahkamlash va ishlab chiqarish jarayonini to'liq tushunishga yordam beradi. Mashg'ulotlar davomida talabalar quyidagi bosqichlarga amal qilishlari kerak:

Materiallarni tayyorlash: Talabalar do'ppi tikish uchun kerakli materiallarni tanlashni o'rganadilar. Bu jarayon o'quvchilarga turli matolar, ranglar va naqshlar haqida tushuncha beradi.

Tikish texnikalari: Talabalar do'ppi tikishda turli texnikalar, masalan, qo'l tikish, mexanik tikish va boshqalarni o'rganadilar. Har bir texnika o'ziga xos yondashuv va ko'nikmalarni talab qiladi.

Dizayn yaratish: Talabalar do'ppi dizaynini yaratishda ijodiy fikrlashni rivojlantiradilar. Do'ppi naqshlarini yaratish, ranglarni va materiallarni uyg'unlashtirishda talabalar o'z g'oyalarini amalda sinab ko'radilar.

4. Guruhli Ishlash va Jamiyatga Yordam

Do'ppi tikishni o'rgatishda guruhli ishning ahamiyati katta. Guruhlarda ishlash talabalarga o'zaro tajriba almashish, bir-birini qo'llab-quvvatlash va jamoa ruhini rivojlantirish imkonini beradi. Bu metodologiya talabalar o'rtasida hamkorlikni kuchaytiradi va o'quvchilarga o'z ishlarini birgalikda yaratishga imkon beradi.

Guruhli ish: Talabalar guruhlar bilan ishlash orqali do'ppi tikish jarayonini samarali o'rganadilar. Birgalikda ishlash ijodiy fikrlashni rivojlantiradi va har bir guruhning o'ziga xos yondashuvini ko'rsatadi.

Jamiyatga yordam: Talabalar tomonidan yaratilgan do‘ppilarni ko‘rsatuvlar va jamoat festivallarida taqdim etish, o‘quvchilarni o‘z ishlariga nisbatan ishonch va ijobiy fikrni shakllantiradi. Bunday faoliyatlar jamiyat bilan aloqalarni kuchaytiradi va talabalarning ishonchini oshiradi.

5. Texnologik Innovatsiyalarni Qo‘llash

Zamonaviy texnologiyalarni o‘quv jarayoniga kiritish do‘ppi tikish texnologiyalarini o‘rgatishda muhim rol o‘ynaydi. Zamonaviy tikish mashinalari, kompyuter yordamida dizayn yaratish, raqamli texnologiyalar va boshqa innovatsion usullar talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu metodologiya talabalarni texnologik yangiliklar bilan tanishtiradi va ularga yangi yondashuvlarni o‘rganishga yordam beradi.

Dizayn yaratish dasturlari: Kompyuter dasturlari yordamida talabalar do‘ppi naqshlarini raqamli tarzda yaratish va dizayn qilishni o‘rganadilar. Bu usul nafaqat samarali, balki zamonaviy dizayn yaratishda eng yaxshi yordamchi vositadir.

Tikish mashinalari va texnikalari: Talabalar do‘ppi tikishda zamonaviy tikish mashinalaridan foydalanishni o‘rganadilar. Bu texnologiyalarni o‘rgatish talabalar uchun amaliy ko‘nikmalarni oshirishga yordam beradi.

6. Takrorlash va Baholash

Do‘ppi tikish texnologiyalarini o‘rgatishda o‘quvchilarning o‘zlashtirgan bilimlarini baholash va ularni takrorlash zarur. Baholash metodlari talabalarni rag‘batlantiradi va o‘rganish jarayonini yanada samarali qiladi. Baholashning asosiy metodlari quyidagilar:

Ijodiy baholash: Talabalar tomonidan yaratilgan do‘ppilarni baholash, ularning ijodiy yondashuvlarini va texnik ko‘nikmalarini baholashni o‘z ichiga oladi. Bu talabalarga o‘z ishlarini yaxshilash va rivojlantirish imkoniyatini beradi.

О‘z-o‘zini baholash: Talabalar o‘z ishlarini tahlil qilib, xatolarni aniqlash va ularni tuzatish imkoniga ega bo‘ladilar. Bu metod yordamida talabalar o‘z-o‘zini rivojlantirish va takomillashtirishga erishadila

Xulosa

Do‘ppi tikish texnologiyalarini o‘rgatish jarayoni milliy madaniyatni saqlash va yosh avlodga o‘z xalqining qadimiy an‘analarini yetkazishda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu metodologiya nafaqat talabalar uchun amaliy ko‘nikmalarni oshirishga, balki ijodiy fikrlashni rivojlantirishga ham yordam beradi. O‘quv jarayonida nazariy bilimlar va amaliy mashg‘ulotlarning uyg‘unlashuvi, individual va guruhli ishlarning muvofiq tashkil etilishi, zamonaviy texnologiyalarning qo‘llanilishi, talabalarga do‘ppi tikish san‘ati va texnologiyalarini o‘rganishda samarali natijalar keltiradi. Do‘ppi tikish, o‘ziga xos naqshlari, materiallari va texnikalari orqali talabalarni milliy san‘atga va hunarmandchilikka qiziqtiradi, ularning ijodiy potensialini ochadi. Shuningdek, o‘quvchilarga do‘ppi dizaynini yaratish, materiallarni tanlash va tikish texnikalarini amalda bajarish orqali ko‘plab texnik va ijodiy ko‘nikmalarni o‘rgatish mumkin. Kelajakda bu metodologiyalarni yanada takomillashtirish va zamonaviy ta‘lim texnologiyalarini qo‘llash, talabalarning nafaqat do‘ppi tikish, balki boshqa hunarmandchilik turlari bilan tanishishini ta‘minlashga yordam beradi. Natijada, milliy san‘atni saqlash va rivojlantirishda, yosh avlodni o‘z madaniy merosini qadrlashga targ‘ib qilishda katta ahamiyatga ega bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akhmedov, M. (2000). O‘zbek xalq san‘ati. Toshkent: Fan.
2. Bo‘riyev, I. (2011). Hunarmandchilik va xalq san‘ati. Toshkent: O‘zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
3. Karimov, S. (2007). O‘zbek xalqi madaniyati. Toshkent: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi.

4. Mukhamedov, R. (2015). An'anaviy o'zbek dizayni. Toshkent: Yangi O'zbekiston.
5. Tursunov, A. (2013). Tikish texnologiyalarining asoslari. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
6. Xojayev, N. (2010). O'zbek xalq hunarmandchiligida tikish texnologiyalari. Samarqand: Sharq nashriyoti.
7. Yuldashev, F. (2018). Do'ppi va uning milliy ahamiyati. Toshkent: San'at nashriyoti.